

Postanowienie z dnia 4 lutego 2003 r.

II UK 345/02

Pojęcie "niezdolności do pracy" zostało do art. 12 i 13 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118) przejęte bez zmian z art. 23 i 24 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 100, poz. 461) i w związku z tym nie budzi wątpliwości, które wymagałyby wyjaśnienia przez Sąd Najwyższy (art. 393 § 1 k.p.c.).

Przewodniczący SSN Andrzej Kijowski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 4 lutego 2003 r. sprawy z wniosku Sonii B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w C. o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 27 marca 2002 r. [...]

1. o d m ó w i ł przyjęcia kasacji do rozpoznania,
2. zasądził na rzecz radcy prawnego Ireny N. prowadzącej kancelarię radcowską w K. kwotę 100 zł (złotych: sto) tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 21 marca 2001 r. [...] oddalił odwołanie Sonii B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w C., odmawiającej wnioskodawczyni prawa do renty wobec wykluczenia przez lekarza orzecznika jej niezdolności do pracy. W motywach tego wyroku Sąd Okręgowy powołał się na dowód z opinii biegłych lekarzy

specjalistów internisty-kardiologa, neurologa i ortopedy, którzy uznali wnioskodawczynię za zdolną do pracy, aczkolwiek rozpoznali u niej chorobę [...]. Wobec tego wnioskodawczyni w zakresie prawa do renty nie spełnia przesłanki określonej w art. 57 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.). Apelację wniesioną przez wnioskodawczynię oddalił Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 27 marca 2002 r. [...] podzielając ustalenia faktyczne poczynione w postępowaniu w pierwszej instancji oraz przypisaną im kwalifikację prawną.

W kasacji od powyższego wyroku, wniesionej w imieniu wnioskodawczyni przez jej pełnomocnika z urzędu, zarzucono błędną wykładnię art. 57 pkt 1 w związku z art. 12 ust. 1 i 2 oraz art. 13 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a także naruszenie art. 3 § 2, 232, 233 § 1, 286 i 382 k.p.c., domagając się na tej podstawie uchylenia zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazania mu sprawy do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych. Jako przesłanki przyjęcia kasacji do rozpoznania wskazano konieczność wyjaśnienia istotnego zagadnienia prawnego co do granic związania sądów treścią przepisu art. 232 zdanie 2 k.p.c. w zakresie przeprowadzania z urzędu dowodów w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których stroną są osoby niereprezentowane przez profesjonalnych pełnomocników. Wnosząca kasację uważa ponadto, że istnieje potrzeba wykładni przepisu art. 57 pkt 1 w związku z art. 12 ust. 1 i 2 oraz art. 13 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. w odniesieniu do pojęcia „niezdolność” do pracy. W szczególności konieczne jest ustalenie na ile aktualne pozostaje orzecznictwo Sądu Najwyższego ukształtowane na tle ustawy z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, zwłaszcza poglądy wyrażone w wyroku z dnia 2 lipca 1998 r., II UKN 111/98 (OSNAPiUS 1999 nr 13, poz. 432). Wnosząca kasację twierdzi wreszcie, że przez pozbawienie wnioskodawczyni świadczenia, które państwo gwarantuje w razie niezdolności do pracy, bez należytego wyjaśnienia, czy jest świadczenie to jej przysługujące, narusza ponadto interes Rzeczypospolitej Polskiej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja nie zasługuje na przyjęcie do rozpoznania, gdyż nie istnieją przesłanki, które by to uzasadniały. Nie występuje w szczególności istotne zagadnienie prawne, zdefiniowane przez wnoszącą kasację, jako kwestia dotycząca granic obowiązku przeprowadzenia przez sąd z urzędu dowodów w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, gdy ubezpieczony nie korzysta z profesjonalnego zastępstwa procesowego. Przepis art. 232 k.p.c. stanowi bowiem w zdaniu pierwszym, że to strony obowiązane są wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne, a w zdaniu drugim - iż sąd może dopuścić dowód niewskazany przez stronę. Po zmianach wprowadzonych do Kodeksu postępowania cywilnego od dnia 1 lipca 1996 r. przez ustawę z 1 marca 1996 r. (Dz.U. Nr 43, poz. 189 ze zm.), inicjatywa dowodowa należy do stron, co jest między innymi spowodowane rezygnacją z obowiązku dążenia przez sąd do ustalenia tzw. prawdy obiektywnej (art. 3 § 2 k.p.c.), o czym zapomniała wnosząca kasację, powołując się na tę zasadę i nieobowiązujący już przepis art. 3 § 2 k.p.c. Dopuszczenie z urzędu dowodu niewskazanego przez stronę jest dla sądu - z zastrzeżeniem wyjątku określonego w art. 477¹ § 1¹ k.p.c. - jedynie przedmiotem jego uprawnienia. To samo dotyczy spraw z zakresu ubezpieczenia społecznego, przy czym należy uznać, że w razie obserwowania ewentualnej nieudolności strony sąd powinien w pierwszej kolejności stronie występującej bez adwokata lub radcy prawnego udzielić wskazówek co do niezbędnych czynności procesowych (art. 5 k.p.c.).

Nie istnieje też na tle niniejszej sprawy jakaś szczególna potrzeba interpretacji pojęcia „niezdolność do pracy”. Co prawda kasacja powołuje się tu na uchylenie ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. i zastąpienie jej od dnia 1 stycznia 1999 r. przez ustawę z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ale wnosząca kasację przeoczyła fakt, iż konstrukcja „niezdolności do pracy” została do art. 12 i 13 tej ostatniej ustawy przejęta z art. 23 i 24 ustawy o pze, po jej nowelizacji przez ustawę z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 100, poz. 461). Zmiana ta, która zastąpiła dawną instytucję inwalidztwa i jego trzech grup, weszła w życie z dniem 1 września 1997 r. Innymi słowy, aktualnie obowiązujące pojęcie „niezdolność do pracy” funkcjonuje od niemal sześciu lat i doczekało się szeregu wypowiedzi w orzecznictwie, więc ewentualne wątpliwości może budzić nie tyle jego wykładnia, ile zastosowanie w poszczególnych sprawach.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393⁷ §1 k.p.c. orzekł jak w sentencji, w tym o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

=====